

Leszek Pawelski

"Ku dobrej edukacji", Kazimierz Denek, Toruń 2005 : [recenzja]

Kultura i Edukacja nr 2-3, 184-186

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

miejsce na całym świecie, jako: gender studies (l. mn.). Dlaczego ważna wydaje mi się owa zakładana w nazwie wielość? – wynika to chyba z samej natury przedmiotu i metodologii badań, uprawianych z perspektywy socjologii feministycznej – a taką też jest perspektywa Autorów *Kobiet, mężczyzn i społeczeństwa*. Oprócz założenia o interdyscyplinarności (czy proponowanej przez Ch. Taylora transdyscyplinarności lub A. Sayera post-dyscyplinarności²⁸) „feministyczni badacze nie traktują feminizmu jako metody, lecz jako perspektywę, z której spoglądają/postrzegają metody, już istniejące w danej dziedzinie (...). Fakt, że istnieje jednocześnie wiele typów feminizmu implikuje obecność wielu feministycznych perspektyw”²⁹.

Natalia Krzyżanowska

Kazimierz Denek, *Ku dobrej edukacji*, Wydawnictwo Edukacyjne AKAPIT s. c., Toruń 2005, ss. 243.

Kazimierz Denek, profesor zwyczajny w UAM i doktor honoris causa polskiej i zagranicznej uczelni, to jeden z polskich pedagogów, którego przemyślenia z zakresu pedagogiki zawsze wzbudzały ogromne zainteresowanie środowiska oraz ludzi nie związanych zawodowo z oświatą. Swą pozanaukową pasję skierował w stronę turystyki, jakże pięknie łącząc piękno ducha i ciała. Swą koleżną, 32 indywidualną pozycję zwartą poświęcił

jakże ważnemu tematowi reformy polskiej oświaty, dokonując jej analizy i podsumowania po 5 latach funkcjonowania oraz sposobom na uprawianie dobrej edukacji. To co prawda krótki okres działania szkolnictwa, ale pozwalający poprawić zauważone niedociągnięcia i słabości systemu.

Książka składa się z 11 rozdziałów, wstępu, zakończenia i bogatej bibliografii zagadnienia, która wskazuje na szerokie zainteresowanie polskich pedagogów sprawami reformy. Książkę opatrzył również słowem JM Rektor Wyższej Szkoły Humanistycznej w Lesznie – Pan Prof. dr hab. Aleksander Zandecki, a także jeden z recenzentów – Pan Prof. zw. dr hab. Kazimierz Wenta z Uniwersytetu Szczecińskiego. Angielskojęzyczny spis treści ułatwia poszukującym najnowszych osiągnięć polskiej edukacji na szybkie znalezienie interesujących wątków. Całość bardzo dobrze zredagowana i wydana sumptem WSH w Lesznie.

Rozdział I *Reforma systemu oświaty* poświęcona jest zagadnieniom konieczności reformy polskiej szkoły, jak również próbie jej oceny. Reforma wg autora była niezbędnym i koniecznym krokiem ku naprawie polskiej szkoły. Wskazuje na przyczyny podjętych działań, a wśród nich: kwestionowanie i odrzucanie wartości uprawnianych poprzez tysiąclecia, rozpad rodziny, akceptację swobód i odrzucanie zobowiązań, kult pieniądza i konsumpcji, pogarda dla etosu pracy i autorytetów¹. Zwraca autor także uwagę na problem ekonomiczno-społeczny reformy, podkreślając jako pozytyw przejęcie szkół przez samorządy lokalne i prowadzenie ich jako zadanie własne. Pomimo zauważonych niedociągnięć i braków reforma, zwłaszcza jej zakres merytoryczny, objęła całą polską szkołę. Nowością okazały się takie zagadnienia, jak: awans nauczycieli, prowadzenie szkół przez samorządy,

²⁸ A. Sayer, *For Postdisciplinary Studies: Sociology and the Curse of Disciplinary Parochialism/Imperialism* [w:] *For Sociology: Legacies and Prospects*, J. Eldridge, J. MacInnes, S. Scott, C. Warhurst i A. Witz (red.), Durham: Sociology Press 2001.

²⁹ S. Reinharz, *Feminist methods in social research*, Oxford 1992, s. 212–213.

¹ K. Denek, *Ku dobrej edukacji*, Toruń 2005, s. 29.

wprowadzenie nauczania zintegrowanego i blokowego. Pozytywy te podkreślają również takie organizacje międzynarodowe, jak: OECD – *Organisation for Economic Cooperation and Development*.

W drugim rozdziale Profesor Kazimierz Denek wskazuje na potrzebę wspierania i doskonalenia reformy systemu edukacji. Zalicza do nich prognozowanie edukacji, badania pedagogiczne, obrazuje nierówności edukacyjne. Podkreśla w tym miejscu wartość małych szkół oraz konieczność powrotu do nich w miarę poprawiania się sytuacji materialnej kraju. Małe szkoły zapewniają uczniom bezpieczeństwo i oparcie. Uczeń nie czuje się w nich anonimowym. Argumentem na powrót do tworzenia małych szkół są doświadczenia i badania amerykańskie, które wykazują wartość i siłę stopnia poświęcania uwagi uczniowi przez nauczyciela². Przeciętność edukacji jest jej najmniejbezpieczną stroną, zwłaszcza w obliczu europejskiego rynku pracy i pozycji polskiego absolwenta na nim³.

W stronę dobrej szkoły to tytuł trzeciego rozdziału. Autor analizuje i formułuje cechy dobrej szkoły. Według niego taka szkoła:

- stymuluje rozwój dzieci,
- uczy współpracy i porozumienia,
- wprowadza w trudny świat przeżyć,
- buduje u młodych ludzi harmonię, kulturę i wrażliwość naprawdę,
- uczy skutecznego uczenia się⁴.

To tylko niektóre cechy dobrej szkoły. Ważne jest także społeczne oczekiwanie od dobrej szkoły. Profesor K. Denek prezentuje poglądy B. J. Sharkeya, w których najważniejszą pozycję zajmuje realizacja własnych możliwości. Nauczycieli już

nie stać na szepty po kątach, wyświechtane postylaty ani na dalsze bierne czekanie. Muszą stać się liderami w swoich środowiskach i co najważniejsze przestaną wreszcie być automatami do przekazywania uczniom informacji.

Relacje uczeń–nauczyciel opisuje Profesor w rozdziale IV, zatytułowanym *Podmiotowość uczestników procesu kształcenia*. Będąc kierownikiem kształcenia, nauczyciel musi przyjąć warunek podmiotowego działania wobec ucznia. Przytaczając za E. Kobyłęcką stwierdzenie, że „podmiotowość jest aktywnym i świadomym uczestnictwem w rzeczywistości, poczuciem kontroli nad otoczeniem. Wymaga samodyscypliny oraz umiejętności łączenia prawa jednostki z interesem ogółu”⁵, K. Denek formułuje swój pogląd na temat relacji nauczyciel–uczeń. Wskazuje na stosowanie demokratycznego stylu kierowania uczniem oraz empatycznego podejścia do drugiej osoby. Ważnym i trafnym wg mnie stwierdzeniem autora *Ku dobrej edukacji* jest fakt, że podmiotowość nauczycieli musi wyrażać się w ich kompetencjach zawodowych i samowiedzy pedagogicznej. W dzisiejszej, szybko zmieniającej się rzeczywistości to podstawa budowania autorytetu nauczyciela w oczach ucznia i jego rodzica. A na nadmiar autorytetów nie możemy, niestety, narzekać.

O ważności kapitału ludzkiego dywaguje autor w rozdziale V. Edukacja młodego człowieka musi zaszcześcić w nim poczucie swojej wartości, a przede wszystkim wyrobienie cech przedsiębiorczości w kreowaniu swojego dorosłego życia. Proces kształcenia musi rozwijać inicjatywę ucznia, jego kreatywność w rozwiązywaniu postawionych zadań, a w szczególności wyposażyć go w umiejętności niezbędne do podjęcia w przyszłości prowadzenia własnej firmy. Związki edukacji z rynkiem

² Ibidem, s. 45.

³ Ibidem, s. 65.

⁴ Ibidem, s. 69.

⁵ Ibidem, s. 78.

pracy są dziś szczególnie mocne. *Wysztalcenie i kwalifikacje są dla pracownika formą własności*⁶ – uważa K. Denek. Inwestycja w wiedzę i umiejętności jest we współczesnych nam czasach inwestycją przyszłościową, dającą w określonej perspektywie szansę na osiągnięcie sukcesu zawodowego. O opłacalności edukacji mówią wszyscy, zwłaszcza politycy w obliczu wyborów. Szkoda tylko, że tak szybko o tym zapominają na kolejne cztery lata kadencji sprawowania władzy.

Sporo miejsca w swoich rozważaniach poświęca autor w rozdziale VI umiejętności sensorycznego wykorzystania czasu wolnego. Różnie jest on pojmowany i różnie wykorzystywany. Z jednej strony jest to wypoczynek, czyli regeneracja sił fizycznych i psychicznych organizmu po długotrwałej pracy (M. Walczak), z drugiej zaś to świadome włączanie jednostki do życia społecznego (Z. Dąbrowski)⁷. Istnieje wiele form spędzania czasu wolnego i wiele instytucji, które pozwalają to zjawisko zagospodarować. Czas wolny staje się coraz częstszym obiektem badań, gdyż jest on integralną częścią funkcji opiekuńczo-wychowawczej szkoły. Staje się także szansą, ale i zagrożeniem dla młodzieży. Jego nadmiar może spowodować różnorakie dewiacje, zaś odpowiednio spożytkowany może przynieść kolosalne korzyści dziecku i satysfakcję opiekunowi.

Wartości edukacji szkolnej i Teleologiczne aspekty edukacji szkolnej to tytuły kolejnych, siódmego i ósmego rozdziału książki Kazimierza Denka. Autor przypomina i podkreśla znaczenie celów edukacyjnych, wartości procesu kształcenia, a także klasyfikację celów edukacji szkolnej. Wiadomo-

ści te ugruntowują nasze praktyczne doświadczenia z działalności dydaktycznej i wychowawczej.

Końcowe trzy rozdziały to zestaw propozycji i wskazówek do praktycznej działalności na drodze ku dobrej edukacji. Szczególnie cenne są wskazówki udzielane nauczycielom, aby podnieść jakość ich pracy, zwłaszcza rola kompetencji nauczycieli. Dekalog tych kompetencji określili R. J. Yinger i M. Hendricks-Lee. Warto, aby pedagodzy, z różnym stażem pracy – i ci, którzy rozpoczynają swą pedagogiczną karierę i ci, którzy już dziś kreują się na profesorów oświaty – o nich pamiętali.

Książka Profesora Kazimierza Denka to wspańnięte dzieło, szczególnie potrzebne tym wszystkim pedagogom, którzy swą pracę traktują jako misję i sposób na życie. Napisana pięknym językiem, wskazującym na wysoki poziom erudycji autora, wyzwała wielki stopień refleksji i motywuje do dokonania poważnych przemyśleń na temat roli szkoły i pedagoga w procesie kształcenia młodego pokolenia. Dokonana w niej z niezwykłą wnikliwością, tak charakterystyczną dla innych dzieł Profesora, analiza warunków koniecznych dobrej edukacji wskazuje z największą kompetencją na możliwości, zagrożenia i szanse powodzenia tej pedagogicznej działalności.

Praca K. Denka jest dla mnie znacząca z kilku powodów. Stanowi interesujący głos w ogólnopolskiej debacie na temat dobrej szkoły, dobrej edukacji, dobrego wychowania. Jest dziełem wskazującym wiele praktycznych rozwiązań, dającym konkretne przykłady właściwie pojętej edukacji. Nie przestaje na pokazywaniu ich, ale poszukuje coraz to nowych możliwości doskonalenia swojego warsztatu pracy w nowoczesnej szkole nowoczesnej Europy.

Książka *Ku dobrej edukacji* z całą pewnością stanie się źródłem inspiracji i twórczego myślenia szerokiego kręgu polskich nauczycieli.

⁶ Ibidem, s. 93.

⁷ Ibidem, s. 112.